

Stads- en Dorpskroniek van Friesland

over de jaren 1776—1779,

door Dr. G. A. WUMKES. *)

1776.

- Jan. 6 Verschenen bij A. Ferwerda te Leeuwarden: Zeldzame en aanmerkelijke gebeurtenissen, die voorgevallen zijn van den jaare 1718 tot deze tijd, en bij G. Tresling te Leeuwarden: Almanack voor den jare 1776, Waaragter een wijldlopig verhaal van de schaden, ongelukken en elenden door den storm en watervloed van 14 en 15 Nov. in de 7 provinciën veroorzaakt.
- " 13 Verkoop van een stemdragende zathe te Terzool, groot 66 pondematen, 3 einsen, bezwaard met 13 floreen, 6 st., in huur bij Sanne Willems voor 214 car. gl. + $\frac{1}{2}$ kintie boter en 6 snees kiviitseieren boven alle lasten, waarop per pondemate geboden is 58 goudgulden.
- " 24 Eeuwfeest gevierd van het Nieuwe Stadsweeshuis te Leeuwarden, gesticht in 1676 voor 30 jongens en 30 meisjes uit de liefdegaven der burgerij.
- Febr. 2 Aanbestede het afbreken der kerk te Holwerd.
- " 3 Prijsopgave gevraagd van 100.000 wrakke huisspannen voor den zeedijk om den polder van het Workumer Nieuwland.
- " 14 Aanbestede het afbreken en opbouwen van een school te Jelsum, condities bij den schoolmeester Sjoerd Foeske aldaar.
- " 15 Aanbestede het bouwen van een nieuwe kerk te Holwerd.
- " 16 Wie iets verschuldigd is aan de geotroyeerde societeit van de meekraps-compagnie in Friesland en in Stad en Lande doe daarvan opgave aan koopman Pieter Luitjes van der Meulen te Leeuwarden.
- Maart 20 In het poortje over de waag te Leeuwarden wordt vertoond een geometrisch kunstmodel van den tempel Salomons, vervaardigd door Ds. Rijch te Amsterdam. Op afbraak verkocht de oude kerk met klokhuis, eikenhouten preekstoel, banken enz. in Nijehaskerschans.

*) Evenals in de vorige jaargangen van de Vrije Fries is deze kroniek getrokken uit de Leeuwarder Courant.

1776.

- Maart 28 Aanbestedd het afbreken van het oude houtwerk in de kerk te Bozum en het maken van een nieuw eikenhouten daarvoor in plaats.
- April 1 De boekwinkel van Klaas Swerus wordt verplaatst en voortaan gedreven in compagnie met Folkert van der Plaats aan de Voorstraat te Harlingen.
- " 10 Verkoop van een fraaie hovinge, tuin en zomerhuis, voorzien met schoone vrugtboomen en een schoon gezicht over de stadsvesting Harlingen, op den heere-weg en in zee uitzierende, met een kamer, vuurhok met fournoisen, priëel, put, bak en verdere commoditeiten, staande achter de Spijkerboor aldaar, gebruikt door koopman S. Tolsma.
- " 24 Boelgoed ten huize van wijlen Jacobus Klonkerts in leven beeldsnijder in de Rottevalle, waaronder een hoeveelheid beeldsnijdersgereedschappen en teekeningen.
- " 30 Aanbestedd het afbreken der oude kerk en toren te Metslawier, ongeveer 90 voet lang, wijd 28 voet buitenwerk en het weer opbouwen van een nieuwe kerk en toren. H. A. de Chalmot in de Baayert aan St. Anthony-gasthuis verkoopt een uitmuntende collectie stedeboeken, atlassen enz.
- Mei 8 Boelgoed bij old secretaris H. van Theeken op Tountenburg onder Rijperkerk.
- " 9 Te koop bij horlogemaker Wiek in de Breedstraat te Leeuwarden een clavecimbaal van 2 klavieren en 4 registers, zijnde een nieuw steerstuk.
- " 25 T. H. Smeding, praeceptor der Latijnsche scholen te Leeuwarden in de Bollemansteeg vraagt kostscholieren.
- Juni 3 A. IJpey, lector te Franeker, ontvangt een zilveren gedenkpenning van het geneeskundig genootschap te Amsterdam voor zijne prijsverhandeling over de beste middelen tot regeling der kwijling bij de kwaadaardige tezamen vloeiende pokjes.
- " 14 Verkoop van een groote hoeveelheid tufsteen van de afgebroken kerk te Holwerd.
- " 15 Aanbestedd het verlengen der kerk te Oudehaske.
- Juli 13 Verschenen bij A. Jeltema te Leeuwarden: Heilwensch aan Ds Hillebrand Mentes te Leeuwarden ter gelegenheid, dat hij voor het beroep naar Utrecht bedankte door J. N. T. S. F. à 2 st. Alsmede een dichtstuk op de vernieuwde verbintnisse van Ds. Mentes aan zijn geliefde kerkgemeente te Leeuwarden na het bedanken voor Utrecht. Aanbestedd het bouwen van een nieuw klokhuis te Luinjebert en te Gersloot.
- " 31 Verhuring van boomvruchten in het hof van Holdinga State te Finkum.
- Aug. 12 Aanbestedd het afbreken van de oude bouwvallige

1776.

- kerk en het bouwen van een nieuwe kerk te Eagum; condities bij den schoolmeester Ljnte Aeges aldaar.
- Aug. 24 Verkoop van 5 pondematen beste te velde staande aardappels bij perceelen gelegen bij Wubsterzijl onder Wejdum aan den algemeenen weg, dicht bij de Jorwerder vaart.
- „ 27 Verkoop ten sterfhuize van wijlen koopman Hendrik Jacobs te Franeker een clavier zijnde een staartstuk, een spinnet, een staand horologie en een telescoop van J. v. d. Bildt, groot $1\frac{1}{2}$ voet.
- Sept. 7 Verschenen bij P. N. Lomars te Franeker: Petri Conradi; Sermo Academicus de laetis naturae pietatis fructibus in fortunata senectute laetissime efflorescentibus.
- „ 9 Een boereplaats afgebrand op het z.g.n. Modderland bij Leeuwarden, niettegenstaande de aangewende vlijt der brandspuiten.
- „ 10 Aanbesteed het afbreken der oude pastorie-voorhuizinge tot aan de schuur, lang ongeveer 50 voet, alle meest Friesche steen en het opbouwen van eene nieuwe pastorie te Finkum.
- „ 11 Verkoop van schilderijen ten huize van H. A. Baur te Harlingen, n.l. van Guido Reni, Jacob Amicond, Rembr. v. Rhijn, Gerb. v. d. Eekhout, de Muscheron, Likalon, H. Dabbels, C. J. Jardin, Dirk van den Berge, J. Wolfaert, S. Ruisdael, K. Camphuizen, W. Romein, P. Wouwerman, Tom Wyk, J. D. D. Heem, R. Brakenburg, H. Bogaert, K. Beeld, P. Vegm e. a. Zie de catalogus.
- „ 24 H. Semler, bouwmeester van Friesland, als gemachtigde van Gedeputeerde Staten van Friesland, besteedt aan het maken van een nieuw zet in de Murksreed onder Giekerk, ter plaatse waar het oude zet is geweest.
- Oct. 2 M. Accama, portrait- en historieschilder op de Grachtswal te Leeuwarden, vraagt leerlingen.
- „ 19 Te huur een heerlijke zathe en lande met huizinge en schuur groot 110 pondematen, naast Scheltemaslot te Morra, zich te verwoegen bij den heer Colonel Sluyterman op Scheltemaslot.
- „ 26 Uitvoerig bericht in de Leeuw. Courant over den brand bij grietman van Haren te Wolvega.
- Nov. 12 Aanbesteed het maken van een nieuw achtkant torentje op de kerk te Wons.
- „ 18 J. A. Nodel aanvaard het rectoraat aan de Latijnsche scholen te Dokkum met een oratie Pro Poësi.
- „ 21 Doorbraak van den zeedijk van 't Workumer Nieuwland, alsmede aan de Duniagakolk bij de Lemmer. Ook de binnendijkslanden op Schiermonnikoog zijn ondergelopen.

1776.

- Nov. 26 Aanbesteed het maken van het binnenwerk in de nieuwe kerk te Metslawier.
- " 28 Een eigenerfde boer der Vijf Deelen stelt 30 gouden ducaten ter hand aan de professoren Ypey en v. Swinden met verzoek om ze te vereeren aan hem, die het best de vraag beantwoordt: Welke zijn de beste en minst kostbare middelen om de Vijfdeels Dijken van Friesland tegen de woede der zee bij groote stormen te bevredigen?
- Dec. 11 Verschenen bij D. v. d. Stuis te Franeker: Nauwkeurige berigten der droevige ongelukken door den storm en watervloeden op 21 Nov. 1776.
- " 25 Verschenen bij A. Jeltema te Leeuwarden: Een trochaicum of trippelend Nederduitsch vers, ter gelegenheid dat J. A. Nodell het rectoraat te Dokkum aanvaardde.
- " 27 Aanbesteed het afbreken van de oude kerk te Berlikum en het bouwen van een achtkantige koepelkerk aldaar en het oprichten van een houten loods als hulpkerk.

1777.

- Jan. 11 Lambartus van Dam, orgelmaker te Groningen maakt orgels en andere muziekinstrumenten.
- Febr. 12 De organist A. Campen te Koudum repareert clavercordiums, clavecimbel, pantelons, steertstukken en spinnetten.
- " 15 Verschenen bij P. Koopmans te Leeuwarden: Verhandeling over de onzondigheid en nuttigheid der inenting van de veeziekte aan kalveren door H. Oneides. De kunstschilder H. A. Baur te Harlingen maakt en verkoopt allerbeste Italiaansche fijne pastel of verfpennen, hondert differente stuks van couleur, dewelke genoegzaam zijn om daarmede alles in zijn natuurlijke couleeren te crioneeren, gelijk men met olyverf zulks zou kunnen schilderen. Geeft les in 't fraaije crioneeren 's daags van 1—2 uur en 5—6 in de teekenkonst.
- Maart 12 De 30 gouden ducaten toegekend aan een prijsverhandeling van Ypey en C. G. Grave van Wassenaar Twickel, grietman van Franekeradeel, over de beste versterking der zeedijken. Zij laten voor die som modellen maken van den tegenwoordigen toestand der Vijf deelen dijken en de verbeteringen daarvan.
- " 19 Zilveren eereprijs toegekend aan koopman Jan Backer Auckesz te Harlingen voor zijn vers „Lof van den Nederl. Koophandel" door het dichtlievend genootschap „Kunstliefde spaart geen vlijt" te 's Hage.
- " 26 Verloren een teekening met 3 wapens, terug te bezorgen bij den beeldhouwer Hempel te Harlingen.
- " 28 Verkoop van Friesche steen van de afgebroken kerk te Berlikum.

1777.

- April 14 Aanbesteed het afbreken en opbouwen van kerk en toren te Dongjum.
- „ 23 Verkoop der nagelaten boeken van G. Couperus, rector der Latijnsche school te Franeker. D. Romar te Franeker wordt eigenaar van het werk: Verhandeling van de zonnewijzers, met 21 platen, door J. H. Knoop.
- „ 26 Eigenaars opgeroepen van graven in St. Martinikerk te Bolsward, voor de plaatsing van pilaren voor het nieuwe orgel.
- Mei 6 De kerkvoogden te Witmarsum laten een curieuse zilveren zweep verharddraven. Verschenen bij A. Jeltema te Leeuwarden: Verhandeling over het beveiligen van Frieslands Vijf deelen dijken, door P. C. Kramer en Klaas Jacobs, kooplieden te Menaldum.
- „ 22 Verkoop van het oude orgel in de St. Martinikerk te Bolsward, geboden 290 car. gl.
- „ 24 G. Cavailhès, door de Staten van Friesland beroepen als Fransche kostschoolhouder te Leeuwarden, houdt van 5—7 Fransche avondschool voor burgerkinderen voor 3 gl. per kwartaal, den heelen dag voor 70 gl. per jaar buiten de kost; met inbegrip van de kost 200 gl. per jaar.
- „ 28 Prof. H. Cannegieter te Franeker draagt het rectoraat over aan Prof. C. E. de Lille met een oratie over het begin en toenemen der geleerdheid in Friesland.
- „ 31 Hermannus Beekkerk, kunstschilder te Leeuwarden op de Oranje Eewal, schildert konst- en kamerbehangsels.
- Juni 4 Aanbesteed het maken en verwen van een nieuw gewelf in de kerk te Wieuwerd.
- „ 18 Vermist een gouden cilinderhorloge, op welks kast is gedreven de historie van David en Abigail.
- „ 24 Harddraverij met paarden om een curieuse zweep te Dronrijp; dewijl 't op St. Jan valt, zijnde de ouder Dronrijpster merk, is de kastelein voornemens de oude gedachtenis 's jaars te herstellen.
- Aug: 2 De kunstschilder Dominicus Jans Struiving op de Nieuwstad te Leeuwarden is opgevolgd in de huizinge en affaire van den kunstschilder Rosenberg, die voor eenigen tijd te Hoorn werd benoemd tot directeur-generaal der maatschappij van rederije en koophandel.
- „ 5 De export van wrakke steen uit de Friesche tichelwerken door de Staten verboden met het oog op behoefte daarvan aan de zeedijken.
- „ 20 Intekening opengesteld van „Het Verheugd Leeuwarden” of beschrijving der vreugdebedrijven bij de a.s. komst van Willem V c. s.
- „ 25 Nanne Jetzes, kastelein te Baard, laat verleppe over de Bolswardervaart een zilveren hecht.

1777.

- Aug. 28 Inhuldiging van Willem V c. s. te Leeuwarden. Verschenen bij J. Seydel te Leeuwarden: Een vreugd en welkomstoejuigensvers wegens het inhalen van Willem V door Hans Paul Chr. van Echten.
- Sept. 1 Willem V c. s. rijden in een koets met zes paarden naar Harlingen om de Vijfdeels dijken te zien.
- „ 4 Hardzeilpartij op de Oude Schouw in presentie van Willem V c. s. Mintie Wouters wint de prijs, zijnde een zilveren vleugel met tuigje. Van dit feest heeft Jellema een plaat gemaakt, die in den handel is gebracht. Ook verscheen ter herinnering daaraan bij H. Groenia te Dokkum: Volle gelok en wolkom wansch oan har trogluftige Heegheden Willem V enz. trog Eelke Meinderts, in quarto, 20 ct. Verder bij denzelfde: Het Friesch Oranje Zyllerslied oppe Aode Schouw. It kin sjonge wirde op seisderhande wizen. Bij denzelfde verscheen: Oon en for de Boetenpostmer, doe jae 't gelok hienen fin Zyne trogluftigste Heegheid mey de Prinsesse en lytse ben te harris de 8ste fin de nieugend Moanne zaontien hondert zaon en zaontig te haffen. Min kin 't kaeepje ta Dokkum for ien doebelstoer. Ook kwamen bij hem uit: Drietael leerredenen door Ds. Wilh. Heshusius te Dokkum en Het verheerlijkt Metslawier, ter inwijjinge van de nieuw geboude kerk in dichtmaat door Christiaan Francois Kuypers, S. S. Th. Cand, lid van het dichtlievend genootschap „Kunstliefde spaart geen vlijt”.
- „ 20 Verschenen bij A. Jeltema te Leeuwarden: Het slatten van de Dockumer Ee, een vers door Sybe Jans.
- Oct. 1 Verschenen bij V. v. d. Plaats te Harlingen: Verhandeling over de zeedijken in het algemeen en die der vijf deelen in het bijzonder, door A. Ypey te Franeker. Aanbesteed het arbeidsloon voor het maken van een geheel nieuw ringmuurtje om het kerkhof te Metslawier.
- „ 4 Verschenen de 2e druk van Eelke Meinderts Lok- en Wolkomstwinsk oan her trogloftige Haeegheden Willem V; mei byfoeginge fen 't fars, dat for fjouwer jier op dy Prins trog dyzelve man byrime is, dog nooit drukt, mar nu op de bejerte fen ljeafhabbers er by dien. Verschenen bij H. Groenia te Dokkum: Kort betoog dat der classen in Friesland alleen maar toekomst de kerkel. approbatie en geenszins de dicisie over het recht van stemminge, nog het uitbrengen eener politticque predikantsberoepinge.
- „ 9 Houtverkoop op Wijde Veld, buitenplaats van postmeester Glinstra onder Cornjum.
- „ 11 Verschenen bij P. L. Idema te Leeuwarden: Friesche Wetten of algemeene kleene Korpus Juris op crimineele en cewyle delikten door zig in Faarsen gebragt, 2 st. Verschenen bij H. Groenia te Dokkum: Blijd-

1777.

schips betjoeginge oan Zijn trogloftige Heegheit Willem de Fijfte, Bij gelegenheit dat Zijn Heegheit to Liauwerd yn helle warden is, dy 24ste fen Juluis 1773. Wer bijfoege is, oorde druk fen folle gelok in wolkomstwinsk op her trogloftige Heegheden, Willem de Fijfte, zyn Wiif en Bern, op herre oonkomst yn dyzelve Hoof-in Heegsted, trog Eelke Meinderts, Boer to Kollum.

- Oct. 18 Verschenen bij A. Jeltema te Leeuwarden: Blijde nagedachtenis of vrolijke erinnering der vreugde, welke bij het heuglik aanwezen hunner doorluchtige en koninklijke Hoogheden Willem V en gemaalinne enz. in Friesland plaats hadden, in dichtmaat door J. J. Juneman, S. S. Th. cand. Anna Leyber wed. van den konstschilder Gerh. du Pon te Leeuwarden continueert het schilderen van kamerbehang en teekenschool.
- „ 22 Verschenen bij A. Olingius te Harlingen: Beknopt verhoog of korte aanmerking over de Vijf deelen zeedijken, door A. K.
- Nov. 15 C. Louis, een Engelschman vertoont te Leeuwarden 40.000 gedresseerde bijen in een bijenkorf. Hij laat ze er in 2 minuten uitkomen, vliegen op een hoed en dan op zijn bloote arm om ze dan te laten marcheeren op de tafel, waar zij hun koningin laten zien.
- „ 22 Fin J. Seydels boekedrukkery is aek ien Almenek ynne wrald komd, dat ien doebelstoer koste mat. Lykmalinne Boers. 1. Stiet er ien wiersizzer yn. 2. Watter het yn hellen finne Prins in Lieuward, trog ien Schoalmaster fortelle, dy's allegjerre fin Mayke Jakkeles zein is. 3. Der folget ien droom oon fiin kikkerts en flinders, der Spaanze raar is. 4. Nou krye ze de leste Schaef ynne Hoes; en sjonge ynt Boersk ney dy Vreunschid, Noflike oeren Onder de Bjemmen en Memke Mallet. 5. De Sprinkhoanne op Weyn. 6. Beschrieuwt Symen Gellerts jen, ad Mutsche. 7. Toa Boetenpost sjugge fjouwer Boeren ús Laewe Prins en harre. 8. Neyreden, der fin Heer Keuning en 't ad Wyfke yn komt; en volle oor raar guttje. 9. Mei ien Tajift fin ien Boere Zoon. Dit is ien seldsem Almenak.
- Dec. 6 Douwe Feddema te Sneek presenteert uit de hand te verkoopen een fraaie verzameling prenten meest gemaakt en alle nagelaten door Jacob Volkema, in leven beroemt konstplaatsnijder te Amsterdam.
- „ 10 Boelgoed op Rinia State te Blessum van allerlei afgebroken bouwmaterialen.
- „ 12 Boomenverkoop op de plaats van grietman J. A. baron du Tour te St. Anna Parochie.